

maandag
27 mei
2019

Werkconferentie klimaatadaptatie nieuwbouw naar een klimaatbestendige nieuwbouw | De Zilveren Vosch, Utrecht

Verslag van de deelsessie ‘Klimaatadaptatie: regelen of aanbesteden?’ Verslaggever: Leon Dielen

Regel je klimaatadaptatie bij nieuwbouw publiek- of privaatrechtelijk? Wat is het raakvlak tussen het publiek of privaatrechtelijk regelen van klimaatadaptatie bij nieuwbouw?

Je wilt dat klimaatadaptatie wordt gerealiseerd, de zoektocht is hoe je een ontwikkeling kunt verleiden om klimaatadaptatie toe te passen. Gedachte hierachter is dat voor ontwikkeling gekozen kan worden voor het regelen van klimaatadaptatie via publiek- of privaatrechtelijke middelen. Welke mogelijkheden heb je om zaken te regelen en hoe staan de publieke en private partijen hierin?

Er zijn andere publiekrechtelijke “belemmeringen” (anders dan voor klimaatadaptatie) die voorkomen dat klimaatadaptatie tot uitvoering komt, bijvoorbeeld regelgeving waar corporaties mee te maken hebben. In hoeverre laten we dit in deze tafel aan de orde komen?

Het is een landelijke dialoog. Wat kun je op dit niveau regelen? Afspraken hoeven niet met het Rijk te zijn. Resultaat kan zijn dat “andere spelers”, voortvloeiende uit de dialoog, doorpakken op onderwerpen.

Resultaat van de tafel:

Wat willen we bereiken vanuit deze dialoog?

- Afspraken maken met elkaar. We willen hiermee aan de slag gaan en verder komen op dit vlak verder, eventueel los van het Rijk. Het Rijk wil wel vinger aan de pols houden.
- Een actie kan ook een vervolgdialoog zijn, bijvoorbeeld op bestuurlijk niveau.
- We willen duidelijkheid over de mogelijkheden om klimaatadaptatie wel of niet publiekrechtelijk te borgen (en hoever) en we willen weten welke acties nodig zijn om dit te faciliteren voor landelijke spelers. Wat is daarvoor nodig?
- Ook meer duidelijkheid over of contracten mogelijkheden bieden om klimaatadaptatie daadwerkelijk tot uitvoering te brengen en of bouwbedrijven en andere specialisten hier toegevoegde waarde in zien.
- De grootste zoektocht is die naar de raakvlakken tussen het publiekelijk en privaatrechtelijk organiseren van klimaatadaptatie bij nieuwe ontwikkelingen (het is niet het een of het ander).
- Klimaatadaptatie moet het nieuwe normaal worden.

1. Kan de overheid meer gebruik maken van de mogelijkheden om klimaatadaptatie publiekrechtelijk te borgen?

Het dilemma bij publiekrechtelijk borgen is om aan de ene kant de koplopers te stimuleren en aan de andere kant de volgers te verplichten om een basis-kwaliteitsniveau voor adaptatie te halen. Het convenant van de provincie Zuid-Holland is een goed voorbeeld dat wordt ontwikkeld met koplopers in de sector. De watertoets is ingericht om ook de volgers een kwaliteitsniveau te laten halen, maar dit bestaande instrument dekt bijvoorbeeld de thema's hitte en droogte niet. Daarnaast is de vraag hoe de publiekrechtelijke borging tot stand komt, dit kan top-down via de DPRA route (stresstest->dialoog->programma) of direct bottom-up in lopende projecten.

Opmerkingen:

- Regels en afspraken zijn nodig, anders komt er niks van terecht.
- Publiekrechtelijk zou het goed zijn als de overheid de noodzaak van klimaatadaptatie uitsprekt en vastlegt.
- Een mix van publiekrechtelijke en privaatrechtelijke borging is nodig. Dit onder meer omdat de grondposities verschillen. Het zou goed zijn als deze mix door de betrokken partijen samen op landelijk niveau wordt overeengekomen. De concept-methodiek die door partijen bij het convenant in Zuid-Holland wordt ontwikkeld biedt hiervoor wellicht een aanzet.

- Met name het stellen van prestatie-eisen zal het proces van klimaatadaptatie bevorderen. De vormgeving moet helpen en geen obstakel worden. Level playing field, objectiviteit en meetbaarheid zijn belangrijke eisen.
- Bepalingsmethoden zouden landelijk voorgeschreven moeten zijn, concrete berekeningen en maatregelkeuzes zijn een lokale zaak, maar deze kunnen wel op landelijke niveau gefaciliteerd worden.
- Met name het thema hitte in relatie tot gebouwen vraagt om uniforme eisen. Wellicht biedt de methodiek van 'EPC-gebied' een goede parallel.
- Relevante informatie kan komen uit het traject rond risico-assessment van de Nationale Wetenschapsagenda, het platform Samen Klimaatbestendig en het Global Center on Adaptation.

2. Hoe kom je tot gebiedsspecifieke kaders en is het wenselijk dat deze er zijn?

Bij gebiedsspecifieke kaders stond het schaalniveau centraal. Veel (kleine) gemeenten zijn op zoek naar kennis en kunnen bijvoorbeeld binnen werkregio's van elkaar leren en informatie uitwisselen. Gebiedsspecifieke kaders kunnen ook op kavelniveau (waterneutrale bouwvelop), projectniveau (voorbeeld Urk), op gemeenteniveau (Eindhoven) of zelfs op nationaal niveau (koppeling met bijvoorbeeld energietransitie).

Een belangrijke notie bij zowel de publiekrechtelijke als privaatrechtelijke borging is de uitdaging om in te zetten op de prestaties en minder op concrete maatregelen. Het gaat er dus om zoveel mogelijk in te zetten op doelvoorschriften en minder op middelvoorschriften. Deze zouden gebaseerd moeten zijn op systeemkenmerken (op grotere schaal dan plangebied alleen). Hiermee voorkom je een "postzegelbenadering". Ontwerpers en ontwikkelaars houden bij doelvoorschriften de ruimte om innovatief en creatief te zijn voor het leveren van prestaties. Met alleen middelvoorschriften bestaat het risico dat het een afvinklijstje wordt van maatregelen en er niet meer dingen gebeuren dan strikt genomen is voorgeschreven.

Opmerkingen:

- Algemeen: zorg voor wenkend perspectief, vermijd dubbelingen, zorg voor inzicht in laaghangend fruit.
- Aanwezigen vinden gebiedsspecifieke kaders wenselijk. De meesten zien deze bij voorkeur ingebed in landelijke afspraken over de wijze waarop deze kaders sturing zouden moeten bieden op klimaatadaptatie. Bijvoorbeeld: een landelijke afspraak over de sturing via subsidieregelingen die gemeenten en waterschappen hebben/uitvoeren of een landelijke afspraak om pilots (in meerdere provincies) te doen uitvoeren aan de hand van een 'uniforme' methodiek. Deze moeten goed gemonitord worden om te komen tot identificatie van best practices.
- Bestuurlijke afspraken op provinciaal of regionaal niveau (zoals in Zuid-Holland) kunnen ook nuttig zijn. Uitwerkingen daarvan kunnen worden opgeschaald naar landelijk niveau, het platform Samen Klimaatbestendig kan daar een rol bij spelen
- Lokaal helpen de stresstest en het risicodialog goed, het is mogelijk een idee om deze verplicht te stellen. Voor bewustwording van particulieren wordt een landelijke campagne bepleit.
- Quote aan deze tafel: "Groen is een nutsvoorziening"

3. Wat is de goede aanbesteding?

- Voor de aanbestedingen werd aangegeven dat een gelijk speelveld essentieel is, door functionele doelen voor klimaatadaptatie aan te geven en aangeboden kwaliteit in de gunning te belonen (kwaliteitspunten, BPKV korting). Daarnaast is adaptiviteit een belangrijk punt: door een herhalingstijd voor te schrijven, zoals in Denemarken, wordt in feite een kwaliteitsniveau omschreven. Daarnaast is het goed om eisen of doelen ook na aanbesteding en zeker bij meerjarige projecten en programma's, periodiek te herijken op basis van klimaatinzichten. Een puntensysteem kan helpen om bij veranderende inzichten hetzelfde kwaliteitsniveau te handhaven.
- Bij de privaatrechtelijke borging in aanbestedingen is het zaak om de prestaties (als basis en/of aanvullend) te waarderen. Dan kunnen partijen zich daadwerkelijk onderscheiden op prestaties. Het gaat hier om prestaties van de inrichting (aanlegfase) en het beheer (gebruiksfase). Beheeraspecten zouden dus moeten meewegen in de criteria van de aanbesteding. De praktijk leert dat de beoordeling in deze aanbestedingen veel ambtelijke capaciteit vraagt (die er niet altijd is in de huidige golf van de woningbouwopgave). Hierbij kwam de behoefte naar voren om op nationaal niveau te werken aan het methodiek om te waarderen. Hierbij kwamen voorbeelden aan bod, zoals: een puntensysteem bij natuur (greenlabel) en de zoektocht naar vormen van adaptieve contracten in die situatie dat gebiedsontwikkeling veel tijd vergt en gedurende de looptijd de inzichten (en het klimaat) verder verandert.
- Vanuit de corporaties kwam het signaal dat publiekrechtelijke borging goed kan bijdragen aan de omslag om klimaatadaptatie "het nieuwe normaal" te maken binnen corporaties, zodat het een standaard onderdeel wordt in projecten. Dit is nu nog te veel afhankelijk van individuen in de organisatie. Als het geborgd wordt en dus moet, komt het thema op hetzelfde niveau als een aantal andere verplichtingen. Met

andere woorden: publiekrechtelijke borging zorgt voor een interne legitimiteit bij corporaties. Dat geldt overigens ook voor privaatrechtelijke borging in aanbestedingen voor projectontwikkelaars.

- Zorg dat de bouwer langere tijd verantwoordelijk blijft voor het project en/of de maatregel.